

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

Datum
2020-05-20

Ärendebeteckning
425-1592-2020

1(12)

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se
emi.hijino@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2020:4 Vägen till en klimatpositiv framtid

Er beteckning M2020/00166/KI

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västerbotten är i huvudsak positiv till utredningens förslag till mål och åtgärdsförslag. De brister vi ser berör främst den bortglömda potentialen för succesiv övergång till bio-CCS (avskiljning och lagring av biogen koldioxid) inom flera industrigrenar, den svaga kopplingen till fysisk planering samt kopplingen till livsmedelsförsörjning i ett förändrat klimat.

I korthet är dessa Länsstyrelsens viktigaste synpunkter att beakta i det fortsatta arbetet:

- Definitionsmässigt måste de olika typerna av kompletterande åtgärder hållas isär.
- S.k. EHR, Enhanced Hydrocarbon Recovery, ska inte kunna räknas som kompletterande åtgärd
- Håll isär åtgärder som permanent lagrar koldioxid i berggrunden och åtgärder som ökar kollagret i biosfären
- Om man väljer att använda LULUCF-åtgärder som kompletterande åtgärder ska man synliggöra vilka volymer som återfinns både som kompletterande åtgärder och i LULUCF-rapporteringen
- Att vara transparent i redovisningen av territoriella utsläpp vilka typer av kompletterande åtgärder som använts
- Konsekvenser för de internationella möjligheterna att nå Parisavtalet till följd av införande av LULUCF-åtgärder som kompletterande åtgärder behöver utredas.
- Det finns en stor potential att bidra till Parisavtalet och Begränsad klimatpåverkan inom LULUCF-sektorn. Denna potential är inte avhängd arbetet med kompletterande åtgärder, utan kan främjas på många olika sätt.
- Att skilja på långlivad och kortlivad kolinlagring är till exempel avgörande för att försäkra sig om att effekterna blir bestående över tid. Det ger ett extra motiv för att, som utredningen föreslår, låta bio-CCS ha störst potential som kompletterande åtgärd i ett 2030- och 2045-perspektiv.

- När ett generellt system för rapportering mätning och verifiering av negativa utsläpp tas fram (åtgärd i Tabell 20.1), ska detta göras med hänsyn tagen till hur andra länder kan komma att välja att implementera motsvarande system. En konsekvensanalys över de globala klimateffekterna av införandet av motsvarande system i flera länder behöver genomföras.
- Det är viktigt att beakta hur andra EU-länder utformar stöd, så att inte det svenska systemet medför konkurrensnackdelar.
- Noterar de potentiella synergieffekterna mellan åtgärder för ökad kolinlagring och andra miljömål, dessa bör inte riskeras av produktionshöjande arbete.
- Utöver biologisk mångfald bör begreppet ekosystemtjänster läggas till för att bredda beskrivningen av värden. (Se arbetet med grön infrastruktur.)
- Förslagen till återvätning (hydrologisk återställning) är mycket bra. Idag är incitamenten för markägare mycket begränsade. Återvätning leder till positiva mervärden i form av återställning av naturmiljöer, förbättrade friluftsmiljöer och förstärkning av biologisk mångfald.
- Länsstyrelsens beräkningar visar att potentialen för beskogning endast motsvarar knappt 20% av de utsläpp som uppkommer inom LULUCF-sektorn till följd av exploatering.
- Ytterligare beskogning i vår del av landet kommer att vara negativ för den biologiska mångfalden
- Utredaren lämnar inga förslag utöver Boverkets förslag på klimatdeklarationer för att öka andelen trä i nybyggnation. Här behöver personer med antikvarisk kompetens medverka i fortsatt utredning. Kommuner kan i detaljplan reglera att byggnader ska bevaras, så kallad q-märkning.
- Av de miljömål som utredningen beskriver kan påverkas av förändrad markanvändning bör också God bebyggd miljö inkluderas, eftersom man mellan raderna kan läsa att de föreslagna åtgärderna kan leda till förtätning av befintlig bebyggelse.
- Målkonflikten med livsmedelsproduktion behöver tas på allvar. Dels med anledning av de samhällsmål som finns rörande livsmedelsproduktion, krisberedskap, klimatanpassning m.m. och dels med anledning av att kompletterande åtgärder inom detta område är utsatta för större osäkerheter och riskerar försvinna i framtiden om målkonflikten inte hanteras.
- Det är sannolikt att siffrorna rörande kolinbidning vid odling av energiskog är för höga, eftersom kolbindningen beror på avkastningen av grödan och avkastningen per hektar och år ofta inte är högre i energiskog jämfört med jordbruksgrödor.

- Det är osannolikt att vallarealen i stort sett skulle halveras eller åtminstone minska väldigt mycket, medan arealen träda/gröngödsel fyrdubblas. Utredningen noterar att modellen inte tar hänsyn till annat än att de trender som finns idag ska fortsätta. Länsstyrelsen anser att denna utgångspunkt bör ändras i ljuset av livsmedelsstrategin som syftar till en ökad produktion av livsmedel.
- Slutsatsen att kväveanvändningen i jordbruket är negativ är baserad på stor osäkerhet och i artikeln som utredningen hänvisar till är inte slutsatsen så entydig.
- Hur effekten på växthusgasbalansen av exploatering av mark ska beräknas och hur utsläppen kan begränsas bör enligt utredningen utredas vidare. Då detta är en fråga som handlar om fysisk planering och planering av infrastruktur är det viktigt att Boverket och Trafikverket är med i uppdraget.

Slutligen föreslås Länsstyrelserna vara delaktiga i flera åtgärder, t.ex. inom skogsbruk och jordbruk och som samrådspart. Alltså bör det finnas finansiering för detta även för länsstyrelserna.

Synpunkter på förslaget

Definitioner

Länsstyrelsen Västerbotten förstår att uppdraget har innefattat att utreda kompletterande åtgärder inom förutbestämda områden; LULUCF-sektorn, bio-CCS, verifierade utsläppsminskningar i andra länder samt upptag av koldioxid ur atmosfären. Länsstyrelsen noterar att dessa områden har mycket olika karaktär och är förenade med olika risker. Definitionsmässigt bör de därför hållas isär. Att samtliga definieras som ”kompletterande åtgärder” kan komma att leda till komplikationer längre fram. En åtskillnad såsom typ 1,2 respektive typ3-åtgärder skulle kunna vara tillräckligt.

Kollagring i skog har en begränsad livslängd och kan dessutom upphöra när som helst dels genom att framtida beslut tas om avverkning eller genom oförutsedda händelser som flerårig torka. Medan bio-CCS ger ett permanent kollager i berggrunden och därmed kan ses som att återföra kol som adderats från berggrunden (genom fossila råvaror) till det korta kolkretsloppet mellan biosfär och atmosfär.

Viktiga principer kring CCU och EHR

Utredningen slår fast flera viktiga principer för hur teknik där koldioxid avskiljs bör hanteras:

- Länsstyrelsen tillstyrker att CCS och CCU (Carbon Capture and Utilization, där koldioxiden används för tillverkning av nya produkter), inte ska räknas som negativa utsläpp. CCS är en teknik för att begränsa fossila utsläpp och CCU handlar generellt om att

cirkulera fossil koldioxid en extra gång innan utsläpp sker, vilket är positivt men ej är att betrakta som negativa utsläpp.

- En annan viktig princip är att lagring av koldioxid som samtidigt ger ökad utvinning av olja och gas (s.k. EHR, Enhanced Hydrocarbon Recovery) inte ska kunna räknas som kompletterande åtgärd.

Mål för kompletterande åtgärder

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag till mål för kompletterande åtgärder. Följande tre mål föreslås:

- År 2030 ska Sverige åstadkomma kompletterande åtgärder som motsvarar minst 3,7 miljoner ton koldioxid per år.
- År 2045 ska Sverige åstadkomma kompletterande åtgärder som motsvarar minst 10,7 miljoner ton koldioxid per år. Nivån ska kunna öka efter 2045.
- Mellan 2021 och 2045 ökar volymen årligen genererade kompletterande åtgärder kontinuerligt.

Målen nivåer och tidsrymd är relaterade till befintliga klimatmål, vilket betyder att någon ändrad inriktning av den nationella klimatpolitiken inte sker i sak. Målen tillför snarare ett välkommet förtydligande av det som krävs i form av kompletterande åtgärder för att nå nettonollutsläpp år 2045.

Additionalitet och dubbelräkning

Länsstyrelsen Västerbotten anser att det krävs mycket tydliga rapporteringskrav för LULUCF-åtgärder för att säkerställa dess additionalitet (dvs. att det är en åtgärd som inte skulle ha skett om det inte vore så att den kunde avräknas klimatmålet).

Länsstyrelsen anser att det är problematiskt att åtgärder inom LULUCF-sektorn kommer att dubbelräknas, när dessa kommer att rapporteras både i LULUCF-rapporteringen och som kompletterande åtgärder för de territoriella utsläppen.

Länsstyrelsen ser följande principer som viktiga:

- Att hålla isär åtgärder som permanent lagrar koldioxid i berggrunden och åtgärder som ökar kollagret i biosfären
- Att – om man väljer att använda LULUCF-åtgärder som kompletterande åtgärder - synliggöra vilka volymer som återfinns både som kompletterande åtgärder och i LULUCF-rapporteringen
- Att vara transparent i redovisningen av territoriella utsläpp vilka typer av kompletterande åtgärder som använts

Länsstyrelsen önskar även göra följande medskick:

- Konsekvenser för de internationella möjligheterna att nå Parisavtalet till följd av införande av LULUCF-åtgärder som kompletterande åtgärder behöver utredas
- Det finns en stor potential att bidra till Parisavtalet och Begränsad klimatpåverkan inom LULUCF-sektorn. Denna potential är inte

avhängd arbetet med kompletterande åtgärder, utan kan främjas på många olika sätt.

Stor potential för bio-CCS

Länsstyrelsen tillstyrker förhållningssättet att ha en riskspridning genom att satsa på många olika åtgärder med tanke på de stora osäkerheter som finns kring kompletterande åtgärder. För att få en rättvisande värdering av åtgärdernas effekt är också flera principer som lyfts fram viktiga. Att skilja på långlivad och kortlivad kolinlagring är till exempel avgörande för att försäkra sig om att effekterna blir bestående över tid. Det ger ett extra motiv för att, som utredningen föreslår, låta bio-CCS ha störst potential som kompletterande åtgärd i ett 2030- och 2045-perspektiv. Förutsatt att tekniska, regelmässiga och ekonomiska förutsättningar kommer på plats för bio-CCS, så framstår det som en stor outnyttjad potential som Sverige har för att skapa stora negativa utsläpp med en irreversibel lagring, och dessutom med mindre risk för målkonflikter än för många andra alternativ.

System för beräkningar av negativa utsläpp och kompletterande åtgärder

Länsstyrelsens rekommendation är att, när ett generellt system för rapportering mätning och verifiering av negativa utsläpp tas fram (åtgärd i Tabell 20.1), ska detta göras med hänsyn tagen till hur andra länder kan komma att välja att implementera motsvarande system. En konsekvensanalys över de globala klimateffekterna av införandet av motsvarande system i flera länder behöver genomföras. Då Sverige är ett av de första länderna att ta fram system för att definiera kompletterande åtgärder, utveckla system för rapportering och beräkna negativa utsläpp, kan Sveriges val komma att bli vägledande för andra länder. Utredningen har inte hanterat konsekvenserna för den globala klimatpolitiken och dess förutsättningar att nå Parisavtalet till följd av de vägval kring kompletterande åtgärder som Sverige gör.

Länsstyrelsen Västerbotten uppmuntrar till utveckling av system som kan användas av fler länder, då det exempelvis underlättar vår samverkan inom Barents om systemen är jämförbara. Det underlättar också införande av metodiken i det internationella rapporteringssystemet, vilket skulle ge ökad klimatnytta och därmed bidra till miljömålet begränsad klimatpåverkan, generationsmålet och Agenda 2030.

Stöd till kompletterande åtgärder

Länsstyrelsen noterar även att det är viktigt att beakta hur andra EU-länder utformar stöd, så att inte det svenska systemet medför konkurrensnackdelar. Det skulle innebära att produktionen flyttar och att vi får svårt att uppnå en ökad produktion i enlighet med livsmedelsstrategin. (Sid 720)

Ökning av kolsänkan i skog och mark

Skogsmarken har mycket stor betydelse som kolsänka. Utredningen belyser bl.a. den positiva effekten av att skydda och överhålla skog, och beskriver

att den skog som inte avverkas både binder in och lagrar stora volymer koldioxid. Samtidigt bortser utredningen, i andra resonemang, från att skogsbruk leder till att en stor del av det kol som är lagrat i träd och i skogsmark frigörs till atmosfären vid avverkning under trakthyggesbruk.

Enligt skogsvårdslagen ska produktionsmål och miljömål väga lika tungt. I Västerbotten bedöms miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv inte nås. Miljömålet Ett rikt växt och djurliv har även en negativ trend.

Ett regionalt skogsprogram kommer inom kort antas i Västerbotten. Skogsbrukets miljö- och naturvårdsarbete har på flera sätt utvecklats positivt sedan mitten av 1990-talet. Bland annat arbetar skogsbruket idag med gemensamma målbilder för god miljöhänsyn, naturvårdande skötsel och hänsynsuppföljningar. De frivilliga avsättningarna har också blivit större. Men hittills har det inte varit tillräckligt för att nå något av de miljömål som direkt påverkas av skogsbruk. Behovet av att skydda skogsmark för att säkerställa Sveriges biologiska mångfald är långt ifrån uppnått och arbetet med formellt skydd av skog behöver fortsätta. Därutöver behöver hänsynen i oskyddad skogsmark bli bättre, arealen frivilliga avsättningar behöver öka, ökad hänsyn tas vid avverkningar och åtgärder genomföras för att öka miljövärden även i yngre skog.

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att göra en bristanalys för att ta fram tydligare rekommendationer och mål om hur stora arealer som behöver undantas från virkesproduktion (sid 283). Utredningen lämnar dock inga förslag om skydd av produktiv skogsmark som en åtgärd för ökad kolsänka (sid 261), utan hänvisar till Skogsutredningen 2019 (M 2019:02) som enligt direktiven ska föreslå de åtgärder som behövs för att kunna uppfylla internationella åtaganden om biologisk mångfald och klimat.

Länsstyrelsen noterar de potentiella synergieffekterna mellan åtgärder för ökad kolinlagring och andra miljömål. Länsstyrelsen lyfter därför vikten av att förslag på åtgärder som krävs för att uppnå miljömål och internationella åtaganden om biologisk mångfald verkligen tas fram och inte prioriteras ned till förmån för produktionshöjande åtgärder.

Ökad variation av trädslag och ökad andel lövträd vid skogsodling skulle ge ett skogslandskap som står bättre emot klimatförändring i form av stormar, torka, bränder och översvämningar. Detta tillsammans med minskad avverkning och ökat skydd av skog skulle leda till stora positiva effekter på kolinlagringen och leda Sverige mot en klimatpositiv framtid.

Grön infrastruktur och ekosystemtjänster är viktiga verktyg och underlag

Länsstyrelsen instämmer i utredningens syn på att åtgärder för ökad kolsänka och minskade utsläpp inom LULUCF-sektorn som tillgodoser andra värden och mål, bör prioriteras (sida 46). Det vore bra om utredningen

därför utöver biologisk mångfald lägger till begreppet ekosystemtjänster för att bredda beskrivningen av värden.

Ett centralt underlag för att bedöma var olika landskapsåtgärder är lämpliga utifrån landskapsbild och biologisk mångfald (sida 52-53, 226, 229) är de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur. Uppdraget att ta fram handlingsplaner för grön infrastruktur är avslutat, men många länsstyrelser fortsätter att utveckla underlaget löpande. Om underlaget för grön infrastruktur behöver kompletteras för att nå syftet med utredningen, bör det ske i dialog med berörda aktörer. En fortsatt finansiering till länsstyrelserna för denna utveckling av underlaget inom grön infrastruktur vore då välkommen.

Återvätning

Länsstyrelsen Västerbotten anser att förslagen till återvätning (hydrologisk återställning) överlag är mycket bra. Om omfattande åtgärder genomförs kan det på sikt leda till stora positiva effekter i form av ökat koldioxidupptag och minskade metanutsläpp. Potentialen att återställa våtmarker är mycket stor, då det finns en mycket stor areal dikade våtmarker. Ambitionen i återställda arealer skulle därför kunna vara betydligt större än Skogsstyrelsen anger i sina förslag. Det behövs dock politiska mål och kraftfulla styrmedel, då incitamenten för markägare i dagsläget är mycket begränsade. Återvätning leder till positiva mervärden i form av återställning av naturmiljöer, förbättrade friluftsmiljöer och förstärkning av biologisk mångfald.

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att lägga återvättnings-åtgärder inom LONA. (Sid 265)

Beskogning och exploatering (sid.193 och 199)

Länsstyrelsen noterar att av de utsläpp som redovisas inom LULUCF-sektorn bidrar permanent överföring av skogsmark och åkermark till bebyggd mark (exploatering) med 2,5 miljoner ton CO₂ekv per år. Utredningen framhåller svårigheterna med att bedöma hur mycket dessa utsläpp kan minskas genom åtgärder så att exploatering riktas mot annan mark. Beskogning, vilket skulle kunna fungera som kompensationsåtgärd till följd av exploatering, bedöms samtidigt endast kunna leda till en kol-inbindning om 0,48 miljoner ton CO₂ekv (och då först efter 20-30år) vilket endast motsvarar 19,2% av utsläppen till följd av exploatering. Länsstyrelsen noterar behovet av långsiktiga överväganden mellan vilka åtgärder som bör redovisas var.

Länsstyrelsen Västerbotten vill framhålla att ytterligare beskogning (Sid 237) i vår del av landet kommer att vara negativ för den biologiska mångfalden. Endast drygt 1% av Västerbottens totala markareal är jordbruksmark. Den öppna marken utgör därför en liten men mycket värdefull komponent i landskapet. Regionala hänsyn behöver därför tas.

Antikvarisk kompetens behövs om träbyggnation och historiska landskap

Utredningen menar att det inte finns några styrmedel inriktade mot ökad användning av förnybara material i byggnader eller för att bevara befintliga bestånd av träbyggnader (sida 266). Utredaren lämnar inga förslag utöver Boverkets förslag på klimatdeklarationer för att öka andelen trä i nybyggnation. Här behöver personer med antikvarisk kompetens medverka i fortsatt utredning. Kommuner kan i detaljplan reglera att byggnader ska bevaras, så kallad qmärkning.

Generellt borde också åtgärder som föreslås för agroforestry och återvätning kunna bidra till att återställa historiska landskap. Även kring denna komplexa fråga är det önskvärt att antikvarisk kompetens finns med i fortsatt utredning.

Miljömålet God bebyggd miljö

Av de miljömål som utredningen beskriver kan påverkas av förändrad markanvändning (sid. 312) bör också God bebyggd miljö inkluderas, eftersom man mellan raderna kan läsa att de föreslagna åtgärderna kan leda till förtätning av befintlig bebyggelse. Denna förtätning behöver ske på ett sätt som inte försämrar människors hälsa och välbefinnande till följd av exempelvis mindre dagsljus inomhus eller tillgång till bostadsnära grönområden, eller att befintlig bebyggelse förvanskas.

Bevarande av jordbruksmark

Länsstyrelsen Västerbotten anser det positivt att vara försiktig i förhållande till scenarierna framtagna av Jordbruksverket och Naturvårdsverket som till stor del baseras på nuvarande trender i markanvändningen. Länsstyrelsen Västerbotten arbetar tillsammans med Region Västerbotten med att ta fram en regional livsmedelsstrategi där vi identifierat behov av att öka brukad jordbruksmark igen. (sid. 191)

Målkonflikten med livsmedelsproduktion behöver tas på allvar. Dels med anledning av de samhällsmål som finns rörande livsmedelsproduktion, krisberedskap, klimatanpassning m.m. och dels med anledning av att kompletterande åtgärder inom detta område är utsatta för större osäkerheter och riskerar försvinna i framtiden om målkonflikten inte hanteras. Där utredningen nämner målkonflikter, koncentrerar den sig främst på biologisk mångfald. Även om Livsmedelsstrategin nämns ett flertal gånger bedömer Länsstyrelsen att den målkonflikten inte ges samma tyngd i utredningen. (s. 264)

Agroforestry

Länsstyrelsen bedömer att det är sannolikt att agroforestry i många fall minskar produktionen av det som man ursprungligen vill producera, må det vara bete eller andra grödor. För åker i synnerhet kommer det också att öka kostnaderna för skötsel. Länsstyrelsen ser detta som ett exempel på målkonflikt mellan produktion å ena sidan och biologisk mångfald och

kollagring å andra sidan. I vår del av landet, med låg andel öppen mark, är det också viktigt att beakta landskapets utformning, på samma sätt som vid beskogning. (s.190)

Energiskog

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig något frågande till siffrorna rörande kolinbidning vid odling av energiskog. Vår bedömning är att de sannolikt är för höga, eftersom kolbindningen beror på avkastningen av grödan och avkastningen per hektar och år ofta inte är högre i energiskog jämfört med jordbruksgrödor. Kolinlagringen beror på vilken typ av gröda man ersätter och odlingsförutsättningarna, dvs. vilken skördenivå man kan nå. Arbete med energiskog har gjorts sedan 1970-talet, men grödan har aldrig fått något stort genomslag. Länsstyrelsen Västerbotten gör bedömningen att det finns flera skäl till detta. Den har inte varit lönsam; De kalkyler som använts har övervärderat avkastningsförmågan. Det sistnämnda beror i sin tur på att odlingen lokaliserats till sämre marker, eftersom det trots allt varit bättre ekonomiskt att odla jordbruksgrödor på de goda jordarna medan underlaget för skördar kommer från försök som genomförts på goda jordar.

Mycket av energiskogen har också anlagts på små åkrar och relativt utspritt i landskapet. Det har inneburit att logistiken för skörd och insamling blivit svår att hantera. Detta förstärks av att den bara skördas som mest vart 5:e år. För att få till en bra logistik behövs alltså en planering som gör att odlingar i samma fas ligger nära varandra. Så har nog mycket sällan varit fallet.

Slutligen innebär odling av energiskog att man binder kapital för ett antal år och att intäkterna från det enskilda fältet kommer ojämnt, medan ettåriga grödor ger ett jämnare kassaflöde för det enskilda företaget. (s.193 samt 220-ff)

Länsstyrelsen Västerbotten gör bedömningen att det är för optimistiskt att tro att kunskap om de ekonomiska incitamenten via rådgivning skulle leda till plantering av energiskog. Utredningen noterar tidigare i texten att energiskogsodling skulle kosta 500 kr/ha, med stor variation. Länsstyrelsens bedömning är att det snarare är bristen på lönsamhet, än brist på rådgivning som begränsar energiskogsodling. (Sid 277)

Länsstyrelsen instämmer i att grödan räknas som en jordbruksgröda och att man därför bara kan räkna med inbindningen i marken. Annars borde inbindning i växtmaterial också räknas med i samtliga jordbruksgrödor med kort omloggstid. (se också sidan 228) Att det är dyrt att producera livsmedel på de marker som man förväntar sig producera energiskog på innebär att det också blir dyrt att producera energiskog på de markerna.

Stödsystem

Länsstyrelsen Västerbotten anser att åtgärder som kräver stödsystem som sträcker sig över flera generationer bör bemötas med stor försiktighet. Negativa utsläpp kräver långsiktighet och helst permanenta kollager (såsom bio-CCS) och behöver således kunna överleva många budgetprocesser i

riksdagen. Länsstyrelsen ställer sig frågande till hur ett stödsystem som ska verka i flera generationer framåt ska se ut. (Sid 279)

Arealberäkningar för jordbruk

Länsstyrelsen Västerbottens bedömning är att det är osannolikt att vallarealen i stort sett skulle halveras eller åtminstone minska väldigt mycket, medan arealen träda/gröngödsel fyrdubblas. Utredningen noterar att modellen inte tar hänsyn till annat än att de trender som finns idag ska fortsätta. Länsstyrelsen anser att denna utgångspunkt bör ändras i ljuset av livsmedelsstrategin som syftar till en ökad produktion av livsmedel. Bara en produktionsökning per hektar torde inte vara tillräcklig om Sverige ska nå en bättre självförsörjning.

Med den arealutveckling som finns i tabell 6.4 verkar det osannolikt att nå målen om en ökad produktion. (Sid 224 och sidan 233 tabell 6.4 och texten om SASM)

Länsstyrelsen ställer sig frågande till att den mark som antas försvinna från livsmedelsproduktionen, främst vall, även fortsättningsvis antas användas för vallodling. Oklart dock i vilket syfte och för vilken typ av produktion. (Sid 226) Länsstyrelsen anser att strategin bör eftersträva markanvändning och produktion som ger samhällsnyttor i cirkulära flöden samtidigt som ekosystemtjänsterna upprätthålls, dvs. att vallproduktionen tillvaratas.

Länsstyrelsen Västerbotten anser att bedömningar över framtida jordbruksarealer bör beakta dels Livsmedelsstrategin och andra samhällsaktörers mål och ambitioner om ökad självförsörjningsgrad/försörjningsförmåga och dels klimatförändringens påverkan på den globala livsmedelsproduktionen där IPCC gör bedömningen att det är troligt att vi når en global medeltemperaturhöjning om 1,5 grad mellan 2030 och 2052 med nuvarande utveckling vilket kan komma att påverka livsmedelsproduktionen i länder som vi idag importerar från medan växtsäsongen i Sverige förlängs. Ur livsmedelsstrategiskt perspektiv och klimatanpassningsperspektiv finns det därmed anledning att räkna med en större areal jordbruksmark 2045, än de som presenteras i utredningen. Därmed minskar även den potentiella arealen för exempelvis beskogning.

Om beskningsåtgärder också presenteras som en möjlighet för ökad substitution av fossila bränslen och produkter, så som exempelvis görs på s. 234, blir de inte längre en kompletterande åtgärd, utan en del av produktionsskogen eftersom det bundna kolet frigörs igen. (s.234)

Kväveanvändning och N2O-utsläpp

Länsstyrelsen vill uppmärksamma osäkerheterna rörande utsläpp av dikvänoxid (N2O) från jordbruksmark. Slutsatsen att kväveanvändningen i jordbruket är negativ är baserad på stor osäkerhet och i artikeln som utredningen hänvisar till är inte slutsatsen så entydig. Det blir en balans mellan ökad produktion och eventuellt ökade N2O utsläpp. Eftersom

beräkningarna av N2O-utsläpp från jordbruksmark fortfarande är mycket osäkra (gäller inte minst IPCCs modell som är relativt schablonmässig) är det nog svårt att slå fast att det faktiskt ser ut så. (Sid 217)

Jordbruksmark kontra exploatering i fysisk planering

”För att minska permanenta kolförrådsförluster i samband med exploatering av jordbruksmark, skogsmark och våtmark bör exploateringen styras till annan mark med mindre klimatpåverkan i samband med exploatering eller minimeras genom att en så liten areal som möjligt tas i anspråk, t.ex. genom att en mindre areal nyttjas än vad som ursprungligen planerats” (sida 241). Om det ska bli någon skillnad inom detta område behöver tillämpningen av gällande lagstiftning inom fysisk planering ses över, exempelvis genom att krav införs på att klimatpåverkan ska ingå i bedömningsgrunderna vid alternativutredningar enligt 3 kap 4§ samt 6 kap 11 och 36 §§ i miljöbalken.

Hur effekten på växthusgasbalansen av exploatering av mark ska beräknas och hur utsläppen kan begränsas bör enligt utredningen utredas vidare, och föreslår att uppdraget bör ges till Naturvårdsverket i samråd med Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna (sida 259, 265). Detta är en fråga som handlar om fysisk planering och planering av infrastruktur. Det är viktigt att Boverket och Trafikverket är med i uppdraget.

Klimatåtgärder inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik

”Sverige bör fortsatt verka för att klimatåtgärder som ökar kolinlagringen och minskar växthusgasutsläppen även i framtiden är möjliga att stödja och ges större vikt inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.”

Länsstyrelsernas gemensamma arbetsgrupp för CAP2021 är positiva till klimatåtgärder men anser att fokus för finansiering genom EU:s gemensamma jordbrukspolitik bör ligga där klimateffekt uppstår i synergi med andra åtgärder, till exempel genom fång-/mellangrödor och restaurering/anläggning och skötsel av våtmarker. Även rådgivning och kompetensutveckling inom energi och klimat är viktiga delar som kan ingå i EU:s kommande gemensamma jordbrukspolitik, GJP. Däremot menar arbetsgruppen att rena klimatinvesteringar i första hand bör finansieras nationellt. Investeringsstöd inom GJP är administrativt tunga i jämförelse med nationella satsningar. Budgeten för nya GJP förväntas också minska framförallt inom den del som gäller projekt- och företagsstöd. Dessutom riskerar jordbruksföretag att hamna efter och missa möjligheten att lära från företag i andra branscher om endast specifika branschsatningar är tillgängliga.

Finansiering av Länsstyrelsens delaktighet

Länsstyrelserna föreslås vara delaktiga i flera åtgärder, t.ex. inom skogsbruk och jordbruk och som samrådspart. Alltså bör det finnas finansiering för detta även för länsstyrelserna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Tf Landshövding Lars Lustig efter föredragning av klimat- och energisamordnare, Elin Söderberg. I handläggningen i övrigt deltog även Lantbruksexpert Lars Ericson, Samhällsplanerare Nina Sandvik och Naturvårdshandläggare Henrik Sporrang. Remissen har även granskats av Naturvårdshandläggare Emma Vidmark, Länsantikvarie Ulf Lindberg, Naturvårdsdirektör Björn Jonsson och Verksamhetsledare för klimat, energi och klimatanpassning Tina Holmlund.